

**Biskopens Kari Alvsvågs visitasforedrag
ved visitasen til Gjerdrum og Heni menighet
18.-23.11.2025**

Innledning

Ved den forrige bispevisitasen til Gjerdrum avsluttet daværende biskop Atle Sommerfeldt med noen ord om at kirken og alle andre gode krefter jobbet godt sammen for å bygge et lokalsamfunn basert på trygghet.

Etter 30.desember 2020 har tryggheten i Gjerdrum blitt utfordret på en måte ingen kunne ane.

Stedsnavnet Gjerdrum er blitt uløselig knyttet til skredkatastrofen. Og dere som bor her er preget. Selvfølgelig i ulik grad, men som kollektiv og fellesskap vil opplevelsene fra tiden etter skredet prege dere også i tiden fremover. Det betyr ikke at alt og alle skal bli definert av en enkelt hendelse. Men det betyr at vi skal bruke den tiden som er nødvendig til å lege og hele sårene. Så skal livet leves videre. På den veien er opplevelsene mange har hatt av at gode ting kan oppstå som et resultat av noe vondt, en viktig erfaring å ta med seg.

En bispevisitas har som mål «å støtte, inspirere og veilede». Er det ikke da litt rart å starte med noe som er trist og vondt?

Kanskje det. Men livet vårt er ikke så enkelt at det går skarpe skiller mellom godt og vondt, og det går ikke an å velge bort de vanskelige tingene. Det er kanskje de tøffeste opplevelsene som gir oss de beste mulighetene til å finne styrken i fellesskapet, kjenne varmen fra et medmenneske og søke mot det som samler og forener.

Denne uka har jeg fått møte en lokalkirke og et lokalsamfunn som setter inn alle krefter for at Gjerdrum skal være et godt sted å leve for store og små; de som har hele slektshistorien her, og de som kommer flyttende hit.

Gjerdrum og Heni sokn har valgt Den norske kirkes visjon som overskrift over sin strategiplan: «Mer himmel på jord». Og deretter gjort Borg bispedømmes tre strategiske mål til sine som et utgangspunkt for å virkeliggjøre visjonen på sitt sted.

Jeg vil derfor la de være overskrifter i dette foredraget der jeg både vil reflektere over opplevelser i løpet av visitasen, og forsøke å peke på noen muligheter for menigheten i årene som kommer. Til grunn for foredraget ligger også menighetens innberetning i forkant, og både offentlig og kirkelig statistikk og kunnskap om livet til de 7460 menneskene som bor i Gjerdrum kommune.

Strategimål 1:

Kirken i Gjerdrum er synlig i samfunnet, oppleves relevant, og engasjerer seg i menneskers liv

I sin strategiplan har Gjerdrum menighet særlig lagt vekt på å jobbe med kommunikasjon og møteplasser for å nå dette målet.

Jeg har lyst til å begynne med å fremheve et konkret tiltak der Gjerdrum skiller seg veldig ut fra de fleste menigheter i Borg. Under pandemien lærte vi raskt å bruke digitale flater i vår **kommunikasjon** med befolkningen. Å strøkke gudstjenester og andakter ble plutselig hverdagen. Da samfunnet åpnet opp igjen forsvant både kunnskap, praksis og prioritering av dette de alle fleste steder. Men ikke i Gjerdrum. Dere har uavbrutt strømmet søndagsgudstjenestene siden mars 2020. Hver søndag er det noen som får oppleve sin lokale gudstjeneste selv om de av ulike årsaker ikke kan være fysisk til stede. Også mange utenfor kommunen følger sendingen.

Jeg vil gi menigheten stor anerkjennelse for dette arbeidet. Og utfordre dere til å gjøre det enda mer kjent. I møtet med virksomhetslederne i kommunens avdeling for helse, mestring og omsorg var det interesse for hjelpe flere innbyggere til å få glede av dette. Gjerdrum menighet har også et tilbud om ukentlig nyhetsbrev på mail, dette er også en fin måte å kommunisere aktiviteter på. I tillegg kommer et godt menighetsblad ut fire ganger i året; distribuert til alle husstander av frivillige. Vi vet fra medlemsundersøkelsen vår at mange setter pris på, og leser, fysiske blad som kommer i postkassen.

Vi vet at kommunikasjon ikke er enkelt. Det er vanskelig å nå gjennom i informasjonsflommen som bombarderer oss konstant. Den norske kirke har utviklet en ny kommunikasjonsstrategi som er tilgjengelig også for lokalkirken. Her er det mye god kunnskap å hente, og mange gode verktøy til lokalt kommunikasjonsarbeid. Jeg vil oppfordre menigheten til å gjøre seg kjent med strategien, og ta i bruk det som oppleves relevant. Særlig det som er beskrevet om målgrupper kan være verdifullt å jobbe med. Det er basert på medlemsundersøkelsene kirken gjennomfører annet hvert år.

Denne kunnskapen er og nyttig i arbeidet med å utvikle **frivilligheten** i lokalkirken. Det var et av temaene menighetsrådet ønsket å ta opp da jeg møtte dem denne uka. I likhet med de fleste andre menigheter ønsker Gjerdrum å øke antallet mennesker som bidrar med ulønnet innsats på ulike måter. Min oppfordring til rådet, som jeg gjentar her, er å starte en god strategisk prosess der både råd, ansatte og eksisterende frivillige blir tatt med. Et første steg er å innhente kunnskap om dette feltet. Her vil jeg anbefale å ta i bruk et nytt materiell utviklet av VID vitenskapelige høyskole på oppdrag fra Kirkerådet. Her er både ny og tidligere forskning brukt for å lage et praktisk og konkret verktøy for å utvikle frivilligheten. Et perspektiv fra dette materialet jeg vil trekke frem, er at det er nyttig å ta utgangspunkt i hva de frivillige selv ønsker å gjøre, fremfor å være låst til ett sett ferdige oppgaver de ansatte trenger hjelp til å utføre. Det kan også hjelpe oss til å rette oppmerksomheten mot det vi har, fremfor det vi mangler.

I dag er ansvaret for oppfølging av de frivillige lagt til den ansatte som har ansvar for aktiviteten de frivillige deltar i. Det kan være gode grunner til det, men jeg vil likevel oppfordre til å se på muligheten for en mer helhetlig oppfølging av frivillige på tvers av fagfeltene. Den årlige medarbeiderfesten er et godt og viktig tiltak som binder frivilligheten sammen.

Å jobbe med frivillighet har også et viktig folkehelse-perspektiv. Vi vet at det er mye god helse i det å engasjere seg i noe ut over seg og sitt. Det gir mening og tilhørighet. Så en økt frivillighet vil ikke bare føre til nye eller bedre tilbud, men også gi nye grupper mennesker mulighet til å få ved å gi.

Gjerdrum kommune har en sterk og aktiv frivillig sektor. Lokale lag og foreninger spiller en viktig rolle i å skape tilhørighet og engasjement. I forslaget til ny samfunnsdel av kommuneplanen, som er ute på høring nå, sier kommunen at den ønsker å legge til rette for samarbeid mellom aktører, og være med på å bidra til utvikling gjennom å være mottagelig for nye initiativ. Også innenfor eldreomsorgen.

Jeg vil oppfordre kirken til å ta et initiativ overfor kommunen til å samle de mange frivillige lag og foreningene til erfaringsutveksling. Det er alltid noe å lære av andre, og ikke sjelden kan det skapes noe nytt når man møtes.

Et eksempel på det er samarbeidet med lokallaget til Human-Etisk forbund. Det er vel første gang jeg har møtt denne livssynsorganisasjonen under en visitas, og det var fint å ha en samtale om det som er felles og som kan samle oss på tvers av tro og livssyn.

Samarbeid er en nøkkel til å få til mer uten at det krever økte ressurser. Vi vet at det er knapphet på både penger og folk i mange samfunnssektorer. Også i kirken merker vi dette. Det ligger et stort potensial i å samarbeide enda mer med mennesker og grupper i lokalmiljøet. Jeg fikk møte kommunens engasjerte ungdomsråd denne uka, og de oppfordret sterkt kirken til å samarbeide med andre om sine aktiviteter for barn og unge. Deres analyse var at mange kan oppleve det som litt fremmed å oppsøke rent kirkelig aktiviteter, og at det vil senke terskelen for deltakelse når flere står bak. Samtidig var de fulle av lovord om kirkelig konfirmasjon og ikke minst konfirmantleiren. Valg av lokaler er og viktig når arbeid for barn og unge skal utvikles. Kommunens invitasjon til å vurdere bruk av fritidsklubblokalene som står tomme flere dager i uken er et initiativ som bør følges opp.

Samarbeidet med **Gjerdrum kommune** er godt og forutsigbart, både gjennom tjenesteytingsavtale, regelmessige møter mellom kirke- og kommuneledelsen, og ved at kirkens virksomhet har fått en tydelig plassering under kommunalsjefen for organisasjon og samfunnsutvikling. En avtale om beredskap ble undertegnet under visitasen. Skriftlige avtaler har den fordelen at de sørger for kontinuitet og forutsigbarhet selv om personer kommer og går. Når de forsterkes av gode relasjoner, er utgangspunktet for god samskaping lagt.

Kirken er interessert i å bidra til at Gjerdrum er et godt sted å bo for alle, og det å være en samarbeidsaktør på felt som skole og barnehage, helse og mestring og beredskap er

viktig for oss. Det er flott at kirken er godt representert i det psykososiale kriseteamet. Det kan også gjerne skriftliggjøres hvordan kirken kan være en ressurs når barnehager og skoler opplever kriser.

Kirken fikk en viktig rolle i arbeidet med oppfølging av de ulike gruppene berørte etter skredet i 2020. Det var lærerikt å møte personer fra det psykososiale ressurscenteret som ble opprettet, og som nå er i ferd med å avvikles etter fem år. Erfaringene Gjerdrum har gjort med et slikt senter er av stor verdi for hele landet. Det er godt å høre at kirken har hatt viktige og gode bidrag med blant annet gjennomføring av sorggrupper og etterlatte-samlinger.

I tillegg til økt samarbeid er også en prioritering av **givertjeneste** noe som kan bidra til å øke kirkens kraft. Vi ser at menigheter som jobber bevisst med dette kan lykkes. Når målene er tydelige, utfordringen klar, og kommunikasjonen utad enhetlig, finnes det både vilje og evne blant mennesker i lokalsamfunnet til å støtte det gode som gjøres. Men det krever systematisk arbeide over tid. Dette er noe menighetsrådet kan ta med seg i det videre arbeidet.

Strategimål 2:

Flere i Gjerdrum opplever tilhørighet og fellesskap ved å søke dåp, konfirmasjon og delta i kirkens barne- og ungdomsaktiviteter

I forrige visitas ble synkende **dåpstall** viet en del oppmerksomhet. I tiden som har gått har tallene svingt litt, og noen år har uforklarlige dupper, som 2023. Menigheten har satt dåp øverst på listen over prioriterte områder i sin strategiplan. Og det viser seg at målrettet arbeid virker! En bred vifte av tiltak er satt inn. Digital påmelding, fleksibilitet i valg av dåpsdato og faste «drop-in» dåpsdager har sammen med god og tydelig kommunikasjon vist seg å ha effekt. Et godt tilbud om Babysang har direkte innvirkning på dåpstall, og dette arbeidet fungerer godt her. Borg hadde for noen år siden et prosjekt kalt «Dåpsreisen» der vi forsøkte å finne ut hva som var til hinder for at foreldre valgte dåp for sitt barn. Mange av funnene er i tråd med den strategien Gjerdrum har valgt, og jeg kan anbefale å bruke materialet som ble utviklet i det videre arbeidet for å forsterke den gode utviklingen. Et konkret forslag som er utviklet er at menigheten jobber frem en «dåpserklæring» med brukerperspektiv. Den skal si noe om hva de som søker dåp kan forvente av kirken, helt fra påmeldingsfasen til oppfølging etter dåpen. Det er laget en mal som menigheten selv gjør til sin.

Det er god oppslutning om kirkelig **konfirmasjon** i Gjerdrum. Jeg har nevnt de gode tilbakemeldingene fra ungdom på konfirmantleiren. Forskning på feltet har konkludert med at leir virker, og bør prioriteres. Utbyttet øker med lengden på leiren, og jeg vil berømme Gjerdrum for å legge mye ressurser i lange og gode leirer. Gode opplevelser i ungdomstiden er viktig i seg selv, og i tillegg gir de ungdommene en opplevelse av at

kirken kan gi dem noe viktig, som de tar med seg videre i livet.

Gjerdrum har ikke mye kontinuerlig arbeid for barn og unge, men samarbeider godt med Acta og Normisjon om tilbud på Misjonshuset. Jeg fikk være med på både Supertorsdag og møte ungdom på «Tro, håp og kjellær'n» Kirken tilbyr på egenhånd i større grad enkeltstående tiltak rettet mot utvalgte årskull innenfor rammen av kirkelig undervisning og læring. Kirken har nylig fått en ny overordnet plan for kirkelig undervisning og læring som legger vekt på at det skal skapes aktivitet for midlene menigheten får tilført. Det betyr at menigheten har stor frihet til å prioritere det som faktisk fungerer. Det vil være nyttig å benytte anledningen der det kommer nye føringer til å gå gjennom arbeidet på dette feltet med mål om å konsentrere ressursene om de tiltakene der man når mange.

Det er også nytt at menigheten kan se **samarbeid med skoler og barnehager** som en del av sitt undervisningsfelt, selv om det gjøres på et annet grunnlag enn kirkens egen trosformidling. Det er gledelig at kirken og kommunen dette året har fått på plass en ny avtale der både gudstjenester i skoletiden og tilbud til skolen innenfor rammen av deres planverk og kompetansemål er beskrevet. For kirken er det godt å bli anerkjent som en god og seriøs leverandør av formidling som styrker og støtter skolens undervisning på flere fagområder. Det er også et godt samarbeid med barnehagene. Vi vet fra møter med barnehager andre steder at det er et ønske om få hjelp til å formidle innhold og fortellinger knyttet til alle kirkens høytider, ikke bare jul. Barnehagene har gjerne noe mer rom for slike opplegg enn skolene, og jeg vil anbefale å ta opp dette i møter dere har med barnehageledelsene,

Strategimål 3:

Flere deltar i og opplever gudstjenester, kirkelige handlinger og trosstyrkende fellesskap

Jeg har alt nevnt strømming av **gudstjenester** som en positiv konsekvens av en ellers ganske ødeleggende pandemi. I likhet med andre kulturaktører har kirken erfart at det er vanskelig å komme tilbake til deltakerantallene fra 2019. For Borg bispedømme samlet ser vi at deltakelsen i 2024 var 16% lavere enn i 2019. Gjerdrum ligger en del lavere, med en nedgang på 24%. Menighetsrådet har skissert mange gode tiltak i strategiplanen. Jeg vil særlig understreke punktet om samarbeid med ulike grupper, kor og korps knyttet til ulike gudstjenester. Musikk- og kulturaktører er ofte de det faller mest naturlig å invitere inn, men jeg vil og anbefale at man innleder samarbeid med ulike interesseorganisasjoner knyttet til for eksempel temagudstjenester for skaperverk og menneskerettigheter.

Menighetens prosjekt med å etablere et «ekspertutvalg» med barn for å høre hva de tenker om gudstjenestene kan være til inspirasjon for mange, og jeg vil absolutt anbefale å benytte dette «brukerperspektivet» også overfor andre målgrupper.

En viktig kontaktflate for folkekirken er møte med mennesker i forbindelse med **gravferd**. Her er mange av kirkens ansatte involvert. Administrasjonen har en viktig rolle i å ta imot henvendelser både før en gravferd, og i oppfølging av festeavtaler og gravstell. På kirkegården tar kirkens ansatte seg tid til samtaler som oppstår der og da, mens prest og organist hjelper pårørende med å sette sammen programmet for en viktig dag. Det er av stor betydning at samspill med både familiene og gravferdsbyråene fungerer godt, og at kirkens rolle med å ivareta gravferdsforvaltningen for alle, uansett hvilken type seremoni man velger, gjøres på en god måte. Mitt inntrykk er at både gjennomføringen av kirkelig gravferd og gravferdsforvaltningen generelt er av høy kvalitet i Gjerdrum. Det var en god ide å invitere kommunestyre til «kirkesafari» for å se hvordan både bygg og gravplasser blir vedlikeholdt og driftet. Både Heni og Gjerdrum kirker er vakre og spesielle, og har en viktig posisjon i lokalsamfunnet. Det er flott at det er utarbeidet langsiktige investeringsplaner sammen med kommunen. Jeg vil tro det var nyttig for de folkevalgte å få se arbeidet «in real life» og ikke bare i form av rapporter!

Retten til den enkelte innbygger til å **praktisere sitt livssyn** er grunnlovsfestet. Men vi vet at mulighetene til å gjøre det ikke alltid er til stede. Dette gjelder særlig mottakere av helse- og omsorgstjenester, som ofte er avhengige av assistanse for å utøve sin tro eller sitt livssyn. Myndighetene har i rundskriv slått fast at «Alle som er avhengige av kommunale helse- og omsorgstjenester skal få tilrettelegging og bistand for å kunne utøve sin tro og sitt livssyn». Jeg opplevde i møte med Gjerdrums helse, mestring og omsorgstjenester at det var stor aksept for dette, og at den personsentrerte omsorgen det legges vekt på å gi, åpner for trygg medvirkning fra kirkens side.

Hverdagsgudstjenester og sangandakter på helsehuset, musikk-cafeen på misjonshuset og samtalegrupper er alle viktige bidrag. Så vet vi at stadig flere vil komme til å motta tjenester i eget hjem i tiden fremover. Jeg vil oppfordre kommunen og kirkens diakontjeneste til å møtes årlig for å snakke sammen om hvordan behovene til denne gruppen kan ivaretas. Det kan og være spennende å utforske hvordan også dette feltet kan ha nytte av ny teknologi som vi ser blir stadig viktigere i omsorgstjenesten.

Utveksling av kompetanse ble i flere møter nevnt som et område der det er muligheter for å gjøre hverandre gode. Kirken tar gjerne imot tilbud om å delta på kompetansehevende tiltak i kommunal regi, og kan bidra med sin erfaring på både sorgstøtte, pårørendekontakt og samtaler tilbake.

Avslutning

Jeg er flere ganger under denne visitasen blitt minnet om verdien av å gå sakte frem når vi nærmer oss hverandres sårbare sider. Denne varsomheten og tålmodigheten må ikke forveksles med sommel; det handler om ærbødighet og ærefrykt for den andre. Kirkens ansatte utvikler denne fintfølelsen gjennom både utdanning og ved å praktisere sitt fag. I møte med minnestedsgruppen i kommunen fikk jeg høre om hvordan dette også ble

praktisert i arbeidet med å etablere et minnested for skredet i 2020. Det er brukt god tid; involverte og berørte er lyttet til, og man har turt å gå sakte for å være sikker på å komme helt frem. Dette har resultert i at Gjerdrum ikke bare får et minnested, men at det og vil bli gitt rom for læring og fordypning. Jeg tror denne prosessen vil føre til at dere som bor her kan eie både minnene og livet som leves videre.

Dette har vært en tøff øvelse i eksistensiell omsorg og beredskap. Og dere har kommet gjennom den som et helt og varmhjertet samfunn. Mennesket har i seg ressurser til å tåle veldig mye, og særlig om vi har noen å dele tanker, smerte og håpsteget med.

Jeg har lyst til å avslutte dette foredraget med å dele min opplevelse fra en av kveldene under visitasen. Den musikalske kirkefesten i Gjerdrum kirke ble virkelig en fest. Vi var der sammen på tvers av alder, ferdigheter, meninger og livserfaringer. Noen sto sikkert midt i vanskelig utfordringer, mens andre kjente mer på takknemlighet over livet. Sånn er det vel egentlig alltid når vi samles to eller tre eller flere.

Jeg opplevde at vi fikk komme sammen og feire livet akkurat der vi var, og sånn vi er.

«La livets kilde flyte» var overskriften, hentet fra salmen «Om alle mine lemmer var fylt av bare sang». Petter Dass skrev dette omtrent på den tiden Gjerdrum kirke ble gjenreist etter brann. Drøyt 300 år senere er ordene fra et vers av salmen fremdeles like sanne;

Du har blant oss din kirke
grunnfestet, Herre kjær.
Alt godt du ville virke
i menigheten her.
La her oss i ditt hus
i troskap mot deg vandre
og følge Ordets lys!

Kirken i Gjerdrum er av stor betydning for lokalsamfunnet og arbeider hver eneste dag for å virkeliggjøre kirkens visjon: Mer himmel på jord.

Jeg vil rette en stor takk til de som har vært med i forberedelser og gjennomføring av denne visitasen. Det har vært en stor glede for meg å møte et engasjert menighetsråd, dedikerte ansatte og brennende frivillige. Og å få møte representanter for de folkevalgte i kommunen, deres administrasjon, og andre mennesker med varme hjerter og åpne hender.

Må Gud velsigne stedet og menneskene her, og må den treenige Gud stadig vise oss veien til hverandre, slik at vi alle kan gjenkjenne Guds kjærlighet i våre liv.

Mer himmel på jord

Strategiske mål for Den norske kirke i Borg
I perioden 2022–2029 vil vi at:

1. Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv.
2. Flere opplever tilhørighet og fellesskap ved å søke dåp, konfirmasjon og delta i barne- og ungdomsaktiviteter
3. Flere deltar i og opplever gudstjenester, kirkelige handlinger og kirkelige møteplasser som inkluderende og trosstyrkende fellesskap.

Den norske kirkes strategi for 2022–2029	 Kirken åpner rom for tro	 Kirken er der livet leves	 Kirken er mer for flere
 Kirken for den enkelte	Forkynner evangeliet til mennesker gjennom hele livet	Styrker kirken som kulturarena og forvalter av kulturarv for alle generasjoner	Gir tilhørighet og skaper gode møteplasser og fellesskap fysisk og digitalt
 Kirken i samfunnet	Fremmer verdier som utfordrer og som bygger et godt samfunn for alle	Bidrar til å virkeliggjøre bærekraftsmålene – lokalt, nasjonalt og globalt	Motvirker utenforskap og utforsker nye måter å være kirke på
 Kirken som organisasjon	Styrker gjennom sin organisering en levende og nærværende folkekirke	Samhandler med organisasjonslivet, andre tros- og kirkesamfunn, offentlige, private og ideelle aktører	Skaper mangfoldig, rekrutterende og inkluderende arbeidsplass og frivillighetsarena

Den norske kirke er en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke, som vitner i ord og gjerning om frelse, frihet og håp i Jesus Kristus.

DEN NORSKE KIRKE
Borg bispedømme